

Motion till riksdagen 2006/07:C349

av **Sylvia Lindgren (s)**

Skyddsregler för franchisetagare

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skyddsregler för franchisetagare.

Motivering

Franchising har fått en stor utbredning i Sverige. Rubriker i pressen som ”Franchiseavtal blev en fälla”, ”Franchisetagare missnöjda med 7-Elevens avtal”, beskriver emellertid en viktig del av verkligheten. Franchisetagare är typiska småföretagare som har en mycket utsatt ställning. Alltfler verksamheter övergår till franchising, Mc Donalds, 7-Eleven, Hemglass, Polarn & Pyret, Svensk Fastighetsförmedling är några kända exempel. Snabbmatsrestauranger är så gott som hundra procentigt franchiseägda. Andra branscher där det ofta förekommer är detaljhandeln, biluthyrning och städföretag.

En fri företagare kan förhandla med olika leverantörer om leveranser av varor, är fri att byta leverantör, äger själv, eller åtminstone disponerar, det materiella underlaget för verksamheten, har rätt att fritt överlåta verksamheten till annan, om företagaren avlider ärvs företaget av dennes familj osv. Dessa omständigheter kännetecknar en fri företagare. Sådana rekvisit saknas i ett franchiseavtal.

Inledningsvis bör betonas att franchising som företagsform, rätt använd, har sin givna plats, men ordet ”franchising” har fått en alltmer negativ klang i Sverige.

Franchisesystemen kännetecknas av en stark ensidighet till nackdel för den svagare parten – franchisetagaren. Avtalen är ofta direkta översättningar av amerikanska avtal eller i bästa fall inspirerade av dessa. Franchiseföretag bedrivs ofta under seriösa former, men det finns alltför många avarter och problem i branschen. Därför har också en lag om franchisegivares informationsskyldighet nyligen trätt i kraft.

Fel! Okänt namn på

Lagen innebär ett första viktigt steg till skydd för de utsatta småföretagare som franchisetagarna är. I lagen betonas också den obalans som råder i avtalsförhållandet mellan en franchisegivare – oftast en stor internationell eller svensk koncern – och franchisetagaren. Franchisetagaren är den svagare avtalsparten och lagen utgår från detta. Lagen reglerar dock bara franchisegivarens informationskyldighet mot franchisetagaren när man träffar ett avtal.

Vi är i Sverige idag i samma situation som USA befann sig i på 1960-talet när man där var tvungen att införa lagstiftning om franchising för att stävja missbruken. Det finns alltför många exempel på missbruk där franchisetagare har råkat i stora ekonomiska svårigheter till följd av illa genomtänkta eller bedrägliga system.

I en nyligen gjord granskning av sammanlagt 76 franchisetagares bolag bland kiosk och snabbmatskedjor visade det sig att vart femte bolag var nära konkurs. Årsredovisningarna visade att 45 % av de granskade bolagen uppvisade rörelseförluster efter skatt. I en kedja hade åtta franchisetagare gått i konkurs. Denna verklighetsbeskrivning visar alltså att franchising ingalunda är ett riskfritt sätt att starta eget.

En lagstiftning inriktad på att stoppa oseriös verksamhet kan inte uppfattas som något hinder i den näringsverksamhet som franchising utgör. Lagstiftningen om franchising finns idag bl.a. i USA, Kanada, Frankrike, Spanien, Italien, Korea och Japan. Europarådet antog också redan 1992 en rekommendation där medlemsregeringarna uppmanades att införa lagstiftningen.

Den lag som nu antagits är – som tidigare framhållits – ett första steg. Regeringen bör dock redan nu överväga ytterligare reformer på detta område.

Ett centralt krav är frågan om en förhandlingsrätt för franchisetagare. Skiljeklausul är regel i ett franchiseavtal, vilket betyder att en tvist aldrig kan gå till en vanlig domstol. En franchisetagare har, som redan framhållits, ingen reell möjlighet att förhandla om innehållet i sitt avtal och allra minst om skiljeklausulen. Därmed är denna redan mycket utsatta grupp av småföretagare i praktiken beskuren sin möjlighet att vid en tvist ta en process med en franchisegivare om avtalet – en franchisetagare har nämligen ingen möjlighet att betala skiljemannakostnaderna som vanligtvis är ett astronomiskt belopp för en småföretagare. Sådana skiljeklausuler i franchiseavtal är oskäliga. Det går heller inte att försäkra sig mot skiljekostnader. Om skiljeklausuler ska förekomma bör ett minimikrav vara att den starkare avtalsparten, franchisegivaren, betalar större delen av skiljekostnaderna, något som ofta förekommer i andra branscher.

Ett centralt område där en lagreglering har visat sig nödvändig är bestämmelser om uppsägning av avtalen samt ekonomisk kompensation vid inlösen i samband med uppsägning. En uppsägning får betydande ekonomiska konsekvenser för franchisetagaren. Det kan handla om investeringar, goodwill, varulager, maskiner, transportmedel eller liknande. Ett krav borde därför vara att en uppsägning ska vara sakligt grundad. Franchisetagaren mister vid uppsägning rätten att fortsättningsvis driva företaget och har inte heller rätt att få tillbaka den inträdesavgift som erlagts.

Oskäliga villkor i avtalen måste förbjudas. Standardavtalen innehåller exempelvis regelmässigt bestämmelser som ger franchisegivaren ensidig rätt att

Fel! Okänt namn på

ändra eller lägga till moment i avtalen utan att detta först godkänts av franchisetagaren. I vilka andra avtalsförhållanden förekommer sådant?

Sammanfattningsvis: Franchising måste bedrivas under socialt ansvar i enlighet med de allmänna regler och det synsätt man i vårt land har på avtal där den ena parten är påtagligt underlägsen den andra.

Stockholm den 26 oktober 2006

Sylvia Lindgren (s)